

בס"ד יוסף דברשת נצבים וישן תלמד

דרכת לבית שובה תלפיה הבעל

"Ochel Nefesh"

הבעל: האדר והנחלל בין אוכל נפש והאסור של חוסיב אש ביום
Why Can't One Pick an Apple or Strike A
Match on Yom Tov?

מראה מקומות

- (1) משה יבא מחילה דלע: ותוס' למ דיה כאן, פסוק בא [מותר] יב' פסוקים טו-טז [והיה] למ
- (2) משה ביצב דלע: ר"י ותוס' למ דיה אין ותוס' דלע דיה בצרה "אך תמה..." ע"ד סיפור.
- (3) והוא פ"א מל"י י"ט הל' ד-ט' והוא הוא למי וע"ד מל"י י"ט הל' א' והוא הוא למי ומ"ד משה למ
- (4) ט"ז אוה ס' תקב סקא ומשן אברהם ס' תק"ו סקא, למ כ"ב סופר אוה סימן סו', ולמ אבן נכר סימן ת"ח
- (5) ש"ע והוא אוה סימן תצב סע"א, משה בחור סק"ה-ה' וביאור הלכ' דיה וכן, וש"ע הוב' סק"ב
- (6) ש"ע והוא אוה סימן תק"ו סע"א, משה בחור סק"ה-ה' וביאור הלכ' דיה אתע ודיה ובה
- (7) למ ביצב דלע כה. "אמרוהי רבא ליה חסדא... למא"י"
- (8) משה ובל' ביצב דלע ל"א-ל"ב: "אין מוציאין את האור..." מ"י... ב"י"
- (9) ספר חוט שני הלכות י"ט אמודים ק"ג וק"ד

כתובה וחתימה טובה!

דרת עבר שובה תפלה הבלע

"Ochel Nefesh": Why

האנן: האבר והנפש בין אדם נפש והאסור על אדם אס ב"ו
Can't One Pick an Apple Or Strike A Match
On YomTov

(1) מנהג ואי נתיב גל: ותו'ע

מרתנ"ד (3) אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד: נב' הא לענין מבשרי אוכל נפש זה וזה שוין מתניתין ולא ברבי יהודה דתניא (2) אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש רבי יהודה מתיר אף מבשרי אוכל נפש *מ"ט דת"ק אמר קרא "הוא ולא מבשריו" ור' יהודה (*אמר) לכם ילכם (ד) לכל צורכיכם ואידך נמי הכתיב לכם *ולא לעובדי כבבים לכם ולא לכלבים ואידך נמי הא כתיב הוא? כתיב הוא וכתיב לכם כבאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יום טוב כבאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב:

תוס'

כאן במכשירין שאי אפשר לעשות מערב יו"ט. משמע מולא (ד) פליגי אלא במכשירין מכלל גנוף המאכל שרי לעשות ביום טוב לע"ג דאפשר לעשות מערב יו"ט ומדברי יהודה נשמע לרבנן דהא לא פליגי עליה אלא במכשירין וא"כ קשיא דאמר בפרק המצניע (שם דף נ"ג. וס"ג) החולב והמגבן והמחבן והרודה מלוח דבש בשבת חייב מטאת היזד צי"ט לוקה את הארבעים אע"ג דהוי אוכל נפש ואפי' לרבנן דאמרי הכס אחד זה ואחד זה אין זו אלא משום שבות מ"מ מודו היכא דאיכא אכ מלאכה דלוקה ויש לומר דודאי אוכל נפש המתקלקל אם עשהו מאתמול מותר לעשות צי"ט אבל אוכל נפש דעדיף עפי כשרוא עשוי מאתמול כגון ההוא דהמצניע אכור לעשותו צי"ט אבל מכשירין דלא מתקלקל כשעשו מאתמול כהא דהוי יש לתקן [בין] היכא דאפשר ללא אפשר:

(2) מנהג פיק' ס'וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אף אשר יאכל לכל נפש

דוא לבדו יעשה לכם: יושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה

רש"י הא לבדו. (יסול אף. לנעניס ח"ל הא לבד יעסה לכם לכם ולא לנעניס) הוא ולא מכשירי שאפשר לעשותן מערב יום טוב:

(3) א"ל רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה ברבי יחודת אמר ליה ** דוא רעוא דכל כי הני כילי מעלייתא דרדשוני משמאי

(4) מנהג ביצה בל כס: ר"י ותו'ע

אין לדון דגים. אף על גב דשחיטה ואפייה ושל מלאכות מותרות לזרוך יום טוב טעמא משום דאי אפשר מערב יום טוב דשחיטה חייב למכור בשרא פן תחמה ויכריח אבל לידה אפשר לזרזו מעבוד יום ויניחו במולדות בניס ולא ימות ולמחר יטלו: ציבורים. של דגים הן בריכות של מים שקורין ויבוי"ר ציבורין של חיה קרפיות מוקפין גדר כביב והגוסין לתוכן חיות הכר ויולדות ומגדלות שם:

אין יצדין דגים מן הביברים ביו"ט ואין נותנין לפנייהם מזונות אבל צדין היה ועוף מן הביברין ונותנין לפנייהם מזונות.

(5) א"ל רבא לרבא: ע. ותו'ע

רב יוסף אמר גזרה *משום מירוח הגושרין א"ל אביי 'מירוח הגושרין מעבוא מאי גזרה שמא יעלה ויתלוש

אין דגים מן הביברין וכו' - פירש"י דאע"ג דאוכל נפש מותר היינו דוקא כגון בשול ואפייה ושחיטה דאי אפשר מערב יום טוב דמחר טוב פת חמה וגם בשול צי"ט ושחיטה שמא יסריח אבל לידה אפשר לזרזו מערב יו"ט ויניחו בניס במולדות ולא ימות ולא נהירא דמפרש בריש מחילתין (דף ג. וס"ג) גבי גזרה שמא יתלוש דאין לתקן באוכל נפש בין אפשר לעשותו מערב יום טוב לאי אפשר אלא דוקא במכשירין יש חלוק לפך ב"ל * כפר"ח מקיטין שפירש לעיל (דף ג. ס"ה גזרה) משום דדמי לקנינה:

תוס' צ"ה ס"ה

אך תימה מאי שמא יעלה ויתלוש הא אפי' לכחילה מותר לתלוש דהא אוכל נפש מותר וגם קשה לתקן (דף ע"ג. וס"ג) תנן אין לדון דגים מן הביברין צי"ט ואמאי הא אוכל נפש הוא ואין לומר דכל דבר שיכול לעשותו מערב יו"ט אכור לעשותו צי"ט עלמז כי לא התעבד ליה מערב יו"ט דהא אמרי' (לקמן כ"ג) הוא ולא מכשירי שירוש אוכל נפש ולא מכשיריו כגון לתקן שפוד רבי יהודה אומר לכם לכל לרכיכם והא לבדו אינעדיך לאכור מכשירין שאפשר לתקן מערב יום טוב אלמא דוקא בגושירין יש חילוק בין אפשר לעשותן מערב יו"ט בין אי אפשר אבל באוכל נפש כ"ע מודו דאכילו אפשר לעשותן רבינא מערב יו"ט מותר לעשותן ביו"ט וי"ל לך אן דין שמא יזר דגים טמאים שאינם לורך ולא נהירא דהס כן הוי מלאכה שאינה לרכיב לגופה דמותרת על כן פירש רבינו נחמאל מקיטין דבירושלמי יש אך אשר יאכל לכל נפש וסניך ליה ושמרתם את המצות אחס מלאכות שמשימור וליך הס מותרות דהיינו מלישה וליך אבל שאר מלאכות דמקודש לכן אסורין

(5) רבא רבא להאבות יו' ה' צ"ט' וראב"ד

מפתח וכיוצא באלו מרשות לרשות: *וכן [ג] מותר להבעיר אע"פ שאינו לצורך אכילה. ושאר מלאכות כל שיש בו צורך אכילה מותר כגון שחיטה ואפייה ולישה וכיוצא בהן. וכל שאין בהן צורך אכילה אסור כגון כתיבה ואריגה ובנין וכיוצא בהן: ה כל מלאכה שאפשר לה לעשות מערב יום טוב ולא יהיה בה הפסד ולא חסרון אם נעשית מערב אסרו חכמים לעשות אותה ביום טוב אף על פי שהיא לצורך אכילה. ולמה אסרו דבר זה גזירה שמא יניח אדם מלאכות שאפשר לעשותן מערב יום טוב ליום טוב ונמצא יום טוב כולו הולך בעשיית

ד כל מלאכה שחייבין עליה בשבת אם עשה אותה ביום טוב שלא לצורך אכילה לוקה חוץ מן ההוצאה מרשות לרשות וההבערה שמתוך שהותרה הוצאה ביום טוב לצורך אכילה הותרה שלא לצורך אכילה. לפיכך מותר ביום טוב להוציא [ח] קטן [*] או ספר חורה או

הישגת הראב"ד הי"ד. וכן מותר להבעיר אפי' שאינו צורך אכילה. ח"ט ז"ל להסס חמין לרגלין, ולהדליק נר של אכילה כגון סמלית נר לכבוד בירושלמי (ב"ש ס"ה ס"ב) אמרו לא תאכור ולא תשד.

אותן מלאכות וימנע משמחת יום טוב ולא יהיה לו פנאי לאכול ולשתות : ו' ומזה הטעם עצמו לא אסרו ההוצאה ביום טוב ואע"פ שכל הוצאה היא מלאכה שאפשר לעשותה מערב יום טוב ולמה לא אסרוה כדי להרבות בשמחת יום טוב ויוליד ויביא כל מה שירצה וישלים חפציו ולא יהיה כמי שידיו אסורות. אבל שאר מלאכות שאפשר לעשותן מערב יום טוב הואיל

השגת הראב"ד הי"ה. וימנע משמחת יום טוב ולא יהיה לו פנאי לאכול ולשתות. ט"ז. מ"ט. מ"ט. מ"ט. טעם א"ל. מפני שהוא מכוון מלפניו ביום טוב ומרבה העושה ליום קדש. הי"ו. ולמה לא אסרוה כדי להרבות בשמחת יום טוב. ט"ז. מ"ט. מ"ט. מ"ט. כנגד משלות מנות ומשלות כליש ט"ז נרעשו ס"ט מותרין ביום טוב וכל אלה ט"ז מ"ט נ"ט. לזה הטעם א"ל מפני שהוא כבוד היום יותר מלמש.

ויש בהו עסק אין עושין אותן ביום טוב : ז כיצד אין קוצרין ולא דשין ולא זורין ולא בוררין ולא טוחנין את החטים ולא [ג] מרקדין ביום טוב שכל אלו וכיוצא בהם אפשר לעשותן מערב יום טוב ואין בכך הפסד ולא חסרון : ח אבל לשין [ד] ואופין ושוחטין ומבשלין ביום טוב. שאם עשה אלו מבערב יש בכך הפסד או חסרון טעם. שאין לחם חם או תבשיל שנשל היום כלחם שנאפה

מאמש וכתבשיל שנתבשל מאמש. *ולא בשר שנשחט היום כבשר שנשחט מאמש. וכן כל כיוצא באלו. [ה] וכן מכשירי אוכל נפש שיש בהן חסרון אם נעשו מבערב עושין אותן ביום טוב. כגון שחיקת תבלין וכיוצא בהן : ט אין אופין ומבשלין ביום טוב מה שיאכל בחול. ולא הותרה מלאכה שהיא לצורך אכילה אלא כדי ליהנות בה ביום טוב. עשה כדי לאכול ביום לאכול המותר בחול :

הגהות מיימוניות

[ה] כרבי יהודה דלמר לבס לכל לרביס (כת) ופסק אין לדון (ט) פסקו רבא ורב הסדא הלכה כרבי יהודה.

(6) משנה ו' א' ר' אבהו ב"ר אבהו :

מתני' אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן (ה) העפר * ולא מן הרעפים ולא מן המים ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן :

גמ' אין מוציאין את האור וכו' : מ"ט משום דקא מליד ביום טוב :

השגת הראב"ד הי"ה. ולא בשר ששחט היום כבשר שנשחט מאמש וכן כל כיוצא בזה. ט"ז. בכל אלה ט"ז טעם למה אין מוציאין ירק ואין מלקטין פירות מן האילן ביום טוב. וכן ישן ויחב. ופירושא (ט"ז הי"ו) סומך איתו על פך אשר יאכל וכן נשם הוא לבדו יעשה לבס ופסקו ליה ומאריס את המזות שהיא מלכה בתלוש.

(7) ר' אבהו ב"ר אבהו ור' אבהו ב"ר אבהו :

א אין מוציאין את האש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן המתכות. כגון שחוככין אותן זו בזו או מכין זו בזו עד שתצא האש. וכן הגפט החד ביותר שהוא כמים שמנידין אותו עד שידלק. או כלי זך קשה או זכוכית מלאה מים שמניחין אותה כנגד עין השמש עד שיחזור נגהה לפשתן וכיוצא בו וידלק. כל זה וכיוצא בו אסור ביום טוב. שלא הותר ביום טוב אלא להבעיר מאש מצויה. *אבל להמציא אש אסור שהרי אפשר להמציא אותה מבערב :

(9) א"ל בתב סופר א"ח ס"אן טו :

ועל ספקיה דפכ"ו כי לסמוך סלידסעללל צאפר כיה עובק מן פשיעול לי דאקוב הכס דאפר חס וכה חולדת אש זו, מ"ט א"ל כאן אש רק צכח האפר חוס האש ועוליד דבר חס

ועוד ל"ל דכשנוליא כדי לחנוס זו אקיר לרנצ"ס עוסיס נולד,

והנה עשה"מ כלה שאין צום איקיר רק מדצקן דכן ושונע שלשום דכ' וז"ל ונראה שאלס הליאיהו עוחד לשונס זו ולא אקומו אלא מסיי שאסער וכו' ונדכ' ולא אקיר' ושונע דרצקן אקומו ונדלווייחא שכי, ומש"ה צעבר ועשס עוחד, וקסלק הסג' סע"ז ס' תק"ג סק"א, וסע"צ כ' א"ן מוליאי וכו' ושוס דעוליד ועווי לעלכס, כלה דס"ל דליכא איקיר רק מדצקן, דלל כע"ז הכל דפשיעול ליש דליכא איקיר דלווייחא להנוליא אש, וצאחוס עקסיונע ושעייחא לשון רנצ"ס ושונע דדלווייחא הוא, דכ' וז"ל דלל הוחד צי"ט אלא להצעיר עוחד מולי אצל להנוליא אקיר ושונע ונדכ' דלל הוחד וכו' דלווייחא הוא, דאלו דרצקן הול"ל דאקיר צי"ט וזה עוחד עוה"ס, ושונע דלל הוחד צקרא רק עוחד מולי :

תקב (א) אין מוליחין כו'. מפרש בגמ' כטעם משום דקא מוליד ב"ט וברמב"ם ס"ד כחוב טלח הוחד ב"ט אלא להבעיר מאש המוליד אכל להמליא אש אסור שכרי אפשר להמליא אותו מערב עכ"ל וכ' הראב"ד שהל"ל הטעם מפני שהוא מוליד ואין כלן הכנה והוא הטעם שמוסרם בגמרא וכל פלוני ה' המניח ח"י רוחה חסן להסיי שכרי אין זה ככילה שגולדה שאסורה לפי שאין זה דבר הראוי בעלמא אלא לבשל או לאפות בו ונראה שאלס הוליא שמוחר להשתמש בו ולא אסרוהו אלא מפני שלא סיה לו להוליד כיון שאסור לו מערב עכ"ל נראה שונחו דלל בל הרמב"ם אלא להור' דאין זה אוכל נפש אלא מכשירי אוכל נפש וסיה לו להוליד זה בערב וכל מכשירים אסורים אלס אפשר צעבר וק"ל לס"ז מוליח אש כדי לחמו בו ה"ל דין אוכל נפש וממ"ס הר"ן כמ"ס כס"י תקיף כל דבר שנהנה מצוטו כגון אש לחמס בו ה"ל דין אוכל נפש ולא מכשירין וכ"ה ה"ל וזה א"ן סתמח תקן אין מוליחין האש כו' ולע"ד שונח הרמב"ם דלס"ג דדומה לאוכל נפש אין היחד כי לא המיר'המור' אוכל נפש אלא לתקן מה שיש כצד בעול' אלא שלא סיה ראו לאוכלה בלא התקין כמו ביסול ואסיה אכל להמליא ולהוליד שיסיה אוכל נפש דהיינו יש מלחין זה לא התירה התור' אלא דקשה ע"ז ח"כ הי"ך המיר'המור' אוכל נפש כיון שא"ה בלא אש"לזה תירן הרמב"ם שכרי אפשר מערב וזה דוקא המיר' אוכל נפש

(7) ת"כ א"ח ט"א

פ"ד א אין מוציאין את האש וכו' משנה פ' המביא כדי יין (ג) אין מוליחין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים וצנפרט מ"ט משום דקא מוליד ב"ט ע"כ ובהשגתו כתוב ש"ס ויאמר מפני שהוא מוליד ואין כלן הכנה והוא הטעם שמוסרם בגמרא ע"כ. וזלי רזא בלא חסן להשיב, שכרי אין זה ככילה שגולדה שאסורה לפי שאין זה דבר הראוי בעלמא אלא לבשל או לאפות בו. ונראה שאס הוליא שמוחר להשתמש בו ולא אסרוהו אלא מפני שלא סיה לו להוליד כיון שאסור לו מערב. והטעם היה כתב ג"כ הרשב"א ז"ל * וכדברי רבינו :

תצה איזה מלאכות אסורים ביו"ט. וכו' ד' סעיפים:

א * קל מלאכה (א) האסורה בשבת (א) אסורה ביום טוב (ב) חוץ ממלאכה אוכל נפש (ג) ידחוק מהוצאות והבערה (ד) * יוכן מכשירי אוכל נפש (ה) שלא היה אפשר לעשותה (ו) מאתמול: הגה (ז) יש מתמירין אפילו באוכל נפש עמו (ח) כל (צ) שאינו מפיג (ט) טעם כלל אם עשאו מערב יו"ט (י) ומהרי"ל * מהו אם לא עשאו מעיו"ט ויש בו צורך יו"ט (י) מותר לעשותו ע"י (ג) שינוי (סמ"ק י"ז)

משנה ברורה

(ה) שלא היה אפשר. דנתקלקל ביו"ט (ג) או שלא הספיק לו השעה ומשמע דבאוכל נפש גזיקה מותר לדעת המחבר אפילו באפשר לעשותו מאתמול (ג) ומיהו בדבר שדרך לעשותו בפעם אחת לימים רבים גם להמחבר אסור בדבר טוב מאתמול ולא יפיו טעמו ודלקתן סימן תקי"ג ע"ש וע"י שינוי משמע מהגר"א דשרי: (ו) מאתמול. אבל אם אפשר

ביאור הלכה

* וכן מכשירי אוכל נפש שלא היה אפשר וכו'. והטעם משום דכמי אף אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לטעם ודרשו בגמרא דלכס' אמי לרבות לכל זריכס דהיינו המכשירים האוכל ומותר אפילו בלי שינוי כמו אוכל נפש עמו. והנה מהמחבר משמע דא"כ שרי לעשות יו"ט אפילו היה אפשר לעשותו מבע"י שלא היה מפיג טעם כלל ואפי' ל"י שינוי והיינו אם הוא דבר שאין דרך לעשותו לימים רבים ודעת ה"ס אומרים דאפילו בזה צריך שינוי כיון שאינו מפיג טעם כלל אם היה עושה מעיו"ט אבל בדבר שדרך לעשותו לימים רבים אפילו לדעת המחבר צריך שינוי וכ"ז בשלל היה מפיג טעם כלל אם היה עושהו מעיו"ט אבל אם היה מפיג טעם מותר אף בזה שלא ע"י שינוי (כ"ז מצינו הגר"א) והנה לפ"י אנו מוכרחין לומר דמה שאוסר המחבר בסימן תקי"ג פ"ק ה' לעשות אסור ביו"ט כ"א ע"י שינוי הוא משום שדרך לעשותו לימים הרבה:

לעשותו מאתמול (ד) הרי הוא כשאר מלאכות ואסור מן המורה: (ז) ויש מחמירין וכו'. (ח) מדרבנן כדי שלא יעבור עליו כל היום במלאכות וימנע משמחת יו"ט: (ח) כל שאינו מפיג. דלישה ואפי' וזמיתה וצילוח אם עשאו בעיו"ט (ו) יש בהם חקרון טעם שאין לחם שילוח ונאפה היום כלחם שילוח ונאפה מאתמול ולא מבשל שנבשל היום כבשיל שנבשל מאתמול ולא בשר שנשחט היום כבשר שנשחט מאתמול ולהכי לא גזרו בהם אבל דבר שאין בו קלקול טעם והפסד אם נעשה מאתמול ל"ל לעשותו ביו"ט וכמו (ו) האחרונים דקטניו למעשה כבשרא זו.

שער הציצין

(ה) אף דהתוס' במגילה דף י' ע"ב מוכח דק"ל דהוא דאורייתא רוב פוסקים ק"ל דהוא דרבנן וכן תוס' גוסס בשבת דף י"ג מוכח דק"ל דהוא דרבנן וכן מוכח דק"ל דהוא דרבנן וכן בבב"א דף ג' ע"א בתוספות מוכח דק"ל דמטיק הדין מותר:

(ה) ובירושלמי פרק קמא דמגילה הלכה ו' בפלוגמא דר' יהודה ורבנן. מה ביניהון הוליא אם מאכנים ביניהון. ולבאורה תמוה דגם לר' יהודה יאסור? שהרי אפשר לעשותם מערב יום טוב. ועוד דלרבנן דלא מחלקים בין אפשר מערב יום טוב ללא אפשר. למה יאסור הוליא אם יומר משאר הצערה:!

(12) איהו זכר איהו סימן תח

(11) איהו

תקו"ה כ' ז"י ס' ת"ה בשם המ"מ כיון שההוליא היא באוכל נפש עמו שמוציאין האוכל מרשות לרשות אמרי' בו מחוך כו' אבל שאר מלאכות אע"פ שהותרה לצורך אוכל נפש לא הותרו באוכל נפש עמו אלא במכשירין לכן לא אמרינן מחוך והבערה אע"פ שגם הוא

נעשית במכשירין שהרי אין הבערה באוכל עמו אלא בעצים מ"מ כיון שכחכה החורה כהדיא לא תבערו את ביום השבת מכלל דבי"ט שרי לכן אמרי' מחוך ועמ"ש ס' תק"א בשם הר"ן דמשמע דהבערה הוי כמו אוכל נפש עמו ותימא דנפסקים דף ה' אמרי' דאסור לשרוף חמץ ב"ט דרמנא אמר לא תעשה כל מלאכה ומיניו להבערה שהוא אב מלאכה וכו' ע"ש א"כ ש"מ אף על גב דלאו לא תבערו לא נאמר ב"ט מ"מ אסור מלאו דלא תעשה כל מלאכה

(ו) ודחגרא דאף לי בפירוש הירושלמי דבזה רבנן לקולא ור' יהודה לחומרא. דלרבנן הצערה שהחירה המורה [מקרא] דלא תבערו כמו שכתב הרב המגיד] הוא שיהי' דינו באוכל נפש ממש. ועל כן אף הוליא אם מותר מן המורה. ויש פוסקים גם מדרבנן. [והרמב"ם שאסר הוליא אם משום שאפשר מערב יום טוב. אף שהרב המגיד כתב שהרמב"ם פוסק כרבנן דאזיל לטעמי' שפסק צריך א' דאוכל נפש שאפשר מערב יום טוב. אסור מדרבנן לעשותו ביום טוב] אבל לר' יהודה אמרינן דהבערה באמת מכשירין נקרא ומותר משום שאי אפשר לעשותם מערב יום טוב. אבל הוליא אם שאפשר מערב יום טוב אסור. מכל מקום מוכח מירושלמי דאש לבשל חשיב מכשירין. [ואף לפי פירוש מוכח כן על כל פנים לר' יהודה דקיימא לן כוותי']:

(13) ביהו"ט איהו איהו איהו

ודעת הרב המגיד

דלהרי"ק והרמב"ם לית הלכתא כרבי יהודה בשום מכשירין וכדמשמע ממה שכתב בפרק ד' (ה"ד) גבי אין מכנין האש כדי שלא תפען הקדירה יש מקשין על זה ממה שאמר בפרק אין דבין הלכה כרבי יהודה ומירצו שלא כל המכשירין שזיס ויש שהלכה בהם כרבי יהודה ומחוך ק' אסרו לכבות את הבקעה מפני הדליקה ומפני תמיש ומפני שלא תפען הית' אבל בשביל שלא תפען הקדירה ותבשילו שהוא מכשיר אוכל נפש ממש מותר והוא שאין לו מקום לפטוה ודעת רבינו (ה"ו) לאסור הכל ודעת ההלכות (ה"ו) ע"ל. והי משמע מ"י ממה שכתב גבי השחת הסכין (ה"ט):

(14) איהו איהו איהו

וכן ההבערה אף על פי שאינה נעשית בגוף האוכל אף אם היא לצורך אכילה שהרי הוא מבעיר אש בעצים ומבשל עליהם מכל מקום כיון שהיא (א) מתקנת את האוכל שהרי ענין ההבערה הוא הוצאת האש או (ב) שמרבה האש וגוף האש זו שהוציא או שהרכה היא המתקנת ומבשלת את האוכל הרי גם היא בפלל מלאכת אוכל נפש:

תקט כמה דינים פריטים להלכות יום טוב. ובו ז' סעיפים:

א (א) "שפור" (ה) (שגורף) (ב) אף על פי שהוא יכול לפשוטו בידו אין מתקנין * ארתו: הנה דוקא (ג) שיוכל ללנות בו בלא חיקון (ד) אבל אם אינו יכול ללנות בו כן ונשכר (ה) (ז) ביום טוב (ו) מותר (ז) לתקנו (טור) (ח) ואין מורין כן לרבים (רבי ירוחם ח"ג) שלא יבואו לתקן גם כן כנשכר מעיי"ט * וה"ה לכל מקשרין שא"ל לעשותו מעיי"ט:

משנה ברורה (א) שפור שגורף. היינו שנעקס מו"ט והמחבר סתם דערו ולא חילק בין נעקס מעט או הרבה עד שאין יכול ללנות כלל בלי חיקון. משום לחיל לנעמיה שפיר ע"כ: דבכל גווני אסור משום דהוא תקון מנה ודעה הרמ"א הוא שיטה אחרת כמו שביארנו בנה"ל ע"ש:

ביאור הלכה

* ארתו. דע דשפור שגורף. היינו שנעקס מו"ט [דלי מערב יום טוב היה לו לתקנו מצע"י ולכו"ע אסור] פליגי ביה ר' יהודה ומכמיו אי מותר לתקנו וה"ה בכל מקשרי אובל נפש שא"ל לעשותו מצע"י אי מותר לעשות כיו"ע וכמו שכתבתי צמ"ב והנה המחבר העתיק גוה הסעיף לשון הרמב"ם [וכן בסעיף שאחריו] ודעתו כפי מה שביארנו בנ"י דהרמב"ם ס"ל ברבנן ולפי"ו אפילו נכסף הרבה ביום טוב או שנשכר ואינו יכול ללנות כלל בלי חיקון אפ"ה אסור לתקנו אבל דעת ההג"ה שהיא דעת הרמ"א והרשב"א והטור ופייעתו לפסוקו כר' יהודה וע"כ כתב דוקא שיוכל ללנות בו בלי חיקון אסור לתקנו משום דטרחה יתירה הוא אבל כנשכר כיו"ע שא"ל להשתמש בו כן וה"ה בנכסף הרבה מותר לתקנו כיו"ע וא"כ יפלא לכאורה למה לא כתב הרב בלשון ו"א ואפשר משום שהמחבר החס דערו בסו"ע ולא ביאר בהדיא דעתו דבכל גווני אסור ודעת הרב היה בעגס הדיו להקל בדעת הרמ"א ופייעתו לכן עשה דערו בדרך פירוט. אמ"כ מנאמי כל שיקרי דברי כספר גו"ס. ולדיעה הפכימו כמה אחרונים [עין בא"ר ובאדי"ש רע"ג וס"א] דאין להקל לעשות מעשה אפילו לעמנו כמה שכתב הרמ"א דין [אוש לשיטה המחבר והר"ן שהחמירו כנשכר השפור או שנכסף הרבה עד שא"ל ללנות בלי חיקון דס"ל דהוה תקון גמור אם יתקנו וכעשה כלו מחדש כיו"ע לנורך אובל נפש דמיא דהוה אסור לכו"ע אפילו לר' יהודה. ועין בביאור הגר"א שדעתו דלא עב"י אלא דעת הי"ש"ש דגם הרמב"ם ס"ל כר' יהודה דמכשירי חו"י שא"ל לעשות מצע"י מותר לעשות כיו"ע דכן כתב בהדיא בפ"א הלכה ח"י"ח וע"כ לדידיה מה שאמרו שפור שגורף אסור לתקנו היינו כנשכר או שנעקס הרבה ומשום דשור מנה הוא וכמו שהעתיק הגר"א בסק"ה לדעת הר"ה ובי"כ הא"ר:

* וה"ה לכל מקשרין שא"א וכו'. ע"ן בביאור הגר"א שלדעת הרמב"ם דוקא כספין שנשמה הוא דאין מורין כן שלא יבואו לחדד במשמות שלה אבל בשאר מקשרי אובל נפש שא"ל לעשותו מצע"י יום הלכה ומורין כן ולכן לא הזכיר המחבר בקימן ח"ה ס"א דאין מורין כן. והוא ע"פ דעת הרמב"ם:

(16) חו"ל האבות יוט' יתב אמוז קו'

טבואר שלהמניא אש חדשה כיו"ט הוא איסור דאורייתא. ובין משמעות לשון הרמב"ם שכתב "שלא הותר" ודלקמיה. ודפגרא בזה נראה, שבמלכות הצערה יש שני ענינים:

א. השממעות באש. ב. המלאת האש. והנה השממעות באש מותר ביום טוב שהרי משתמש בזה לאוכל נפש לתקנו ולהכשירו לאכילת יום טוב, אף אם יש בזה הצערה. וגם יש בזה הימר דמתוך ומותר להשתמש באש ואפילו ע"י הצערה אף שלא לנורך אובל נפש. אמר' להמניא אש ענינו הוא לברוא ולהמניא יש מאין מכשיר שיוכל להשתמש בו לאוכל נפש, וזה ס"ל להרמב"ם דלא הותר מדאורייתא כיו"ט דאינו כמבעיר אש, דאינו משתמש עדיין באש אלא מייצר אש כדי

ודא דקאמר בגמ', מ"ט אין מוציאין את האור, משום דקא מוליד ביום טוב. י"ל דס"ל להרמב"ם דאם איסור מוליד הוא רק איסור דרבנן מדוע לא נתייר אותו לנורך אובל נפש כמו שמותר עגס ההצערה והבישול לנורך אובל נפש, וי"ל דס"ל להרמב"ם דאיטור המלאת אש ביום טוב אינו משום חסרון הכנה, משום דשאני המלאת אש מבינה שנולדה ביום טוב, וא"כ למה לא הותר להמניא אש, ועל כרחך דמבואר כאן בגמ' דמוליד הוא הגדרה בעגס המלאת שהמלאת אש הוא סוג אחר במלכות, כיון שנדרך כלל אפשר להכינו מערב יום טוב, והרי זה קובע את סוג המלאת, ולכן אינו ככל מכשירי אובל נפש שאי אפשר לעשותם מערב יו"ט שמותר לעשותם ביום טוב, לכן אף אם קרה שלא היה יכול לעשותו מערב יום טוב לא הותר סוג זה של מלאת שיש בה הולדה והמלאת האש.

אמוז ק"ג - פירק' ג' - הביאתא ביהו"ל
ז. להדליק גפרור ביום טוב מאש דולקת שפיר דמי, ואע"פ שהגפרית נחפס יותר מהר, לא איכפת לן דמ"מ גדלק מן האש, ואין זה אלא חומר דליק הגדלק יותר מהר.